

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse
Postboks 1093
5809 BERGEN

Sted Oslo
Dato 19.04.2024
Vår referanse 24/00039-2
Deres referanse

Høringsuttalelse

Norges musikkhøgskole takker for muligheten til å kommentere forslag til forskrift om undervisnings- og forskningsstillinger og rekrutteringsstillinger. Vi vil også takke direktoratet for det arbeidet som er gjort, men vil nedenfor påpeke enkelte punkter som for oss fremstår som alvorlige svakheter.

Kunstnerisk utviklingsarbeid – kunstnerisk virksomhet / kunstneriske kvalifikasjoner – kvalifikasjoner i kunstnerisk utviklingsarbeid

Etter gjeldende forskrift er kompetansekravet for ansettelse som professor på grunnlag av kunstneriske kvalifikasjoner «Omfattende kunstnerisk virksomhet på høyeste nivå etter internasjonal standard og relevant bredde og fordypning i faget eller disiplinen på høyeste nivå». Dette er foreslått endret til «doktorgrad innen relevant fagområde, eller kompetanse på tilsvarende nivå dokumentert [...] ved [...] kunstnerisk utviklingsarbeid av samme omfang og kvalitet» og «vesentlige bidrag til forskning eller kunstnerisk utviklingsarbeid på høyeste nivå, i samsvar med internasjonale eller nasjonale standarder innen fagområdet».

Etter gjeldende forskrift er kompetansekravet for ansettelse som førsteamanuensis på grunnlag av kunstneriske kvalifikasjoner «Gjennomført godkjent stipendprogram for kunstnerisk utviklingsarbeid på aktuelt fagområde eller dokumentert kunstnerisk virksomhet eller utviklingsarbeid på høyt internasjonalt nivå og med en særlig fordypning som er relevant for fagområdet eller disiplinen». Dette er foreslått endret til «doktorgrad innen relevant fagområde, eller kompetanse på tilsvarende nivå dokumentert [...] ved [...] kunstnerisk utviklingsarbeid av samme omfang og kvalitet» og «relevant forskningserfaring eller erfaring med kunstnerisk utviklingsarbeid utover eget doktorgradsprosjekt».

Formuleringen hva angår førsteamanuensis i gjeldende forskrift «kunstnerisk virksomhet eller utviklingsarbeid på høyt internasjonalt nivå» kan gi inntrykk av at kunstnerisk virksomhet og kunstnerisk utviklingsarbeid er to forskjellige størrelser. Det vil etter vår mening være riktigere å se disse begrepene som to sider av samme sak. Det vil ikke være mulig med kunstnerisk virksomhet på høyt/høyeste nivå og med en slik fordypning og bredde som etterspørres, uten at dette er basert på en portefølje av kunstnerisk utviklingsarbeid som er minst på samme nivå som en doktorgrad. Det er likevel rimelig å anta, ut fra forslaget formulerings om dokumentasjon av det kunstneriske utviklingsarbeidet, at en vurdering lett vil kunne legge større vekt på en eksplisitt (verbal) redegjørelse for arbeidet, og tilsvarende mindre vekt på det rent kunstneriske nivået. Theodor Adorno («Estetisk teori», Gyldendal 1998, s. 311) skriver: «Det å forveksle kunstverket med dets opprinnelse, som om tilblivelsen for det skulle være universalnøkkelen til det som er blitt til i det, er den viktigste årsaken til kunstvitenskapenes kunstfremmedhet: kunstverkene følger nemlig sin formlov ved å fortære sin genese.» Dette betyr selvfølgelig ikke at kunstverkets genese er uten interesse, verken allment eller akademisk, men den må stå sammen med, ikke fortrenge oppmerksomheten fra kunstverket.

De av våre ansatte på førstenivå som er ansatt på grunnlag av kunstneriske kvalifikasjoner, bruker sin FoU-tid på kunstnerisk utviklingsarbeid, der «svarene» på de kunstneriske problemene de undersøker oftest formidles i, med eller gjennom musikk. Kunstnerisk utviklingsarbeid er som grunnidé FoU gjennom kunstnerisk utforskning, der svarene på kjernespmålene kommer gjennom det kunstneriske resultatet selv. All annen eksplisitt formulering av og om denne virksomheten, som dokumentasjon, refleksjon og herunder kontekstualisering er til for å lage en slags topografi av kjernevirksomheten; som er det kunstneriske arbeidet. I NMHs doktorgradsforskrift innen kunstnerisk utviklingsarbeid ser vi for eksempel at det etterspørres kunstneriske resultater på høyt internasjonalt nivå, mens det ikke er samme høye krav til den eksplisitte refleksjonen i prosjektet. Denne logikken bør gjelde innen alle vurderinger av kunstneriske kvalifikasjoner. Argumentasjonen i høringsnotatet for disse endringene når det gjelder kvalifikasjonskrav for kunstnerisk kompetanse, bærer preg av en forståelse av kunstnerisk utviklingsarbeid der evnen til eksplisitt refleksjon er selve kjennetegnet ved kunstnerisk utviklingsarbeid, og dermed blir hovedkriteriet for kunstnerisk kompetanse. Dette er ikke i samsvar med den etablerte definisjonen av kunstnerisk utviklingsarbeid, som finnes i den KD-initierte utredningen Vekt på kunstnerisk utviklingsarbeid (UHR, 2007).

Selv om vi ser at det vil være en utfordring om ansatte uten egen doktorgrad skal veilede ph.d.-kandidater, deler vi ikke direktoratets bekymring. Det er ikke nødvendigvis slik at alle i disse stillingskategoriene skal utføre disse arbeidsoppgavene, og den enkelte institusjon vil selvfølgelig oppnevne veiledere som har nødvendig kompetanse.

Å skulle ansette søkere med eksplisitt dokumentasjon av refleksjon om sitt kunstneriske utviklingsarbeid som professorer og førsteamanuenser, mens søkere med fremragende kunstneriske kvalifikasjoner i kombinasjon med en ikke-eksplisitt tilnærming til refleksjon ansettes som dosenter og førstelektorer (i den grad disse stillingskategoriene i det hele tatt er åpne for tilsetning på grunnlag av kunstneriske kvalifikasjoner, jf. kommentar nedenfor), vil etter vår mening være å undergrave kunstfagenes posisjon. Samtidig vil dette utvilsomt gå ut over søkermassen til våre stillinger, og som en følge av dette også tilstrømmingen av studenter. De aller mest anerkjente nasjonale og internasjonale kunstnere vil formodentlig søke seg til andre institusjoner, og de beste studentene vil følge etter dem. En uformell gjennomgang av kvalifikasjonene til NMHs førsteamanuenser og professorer viser at det store flertall av dem ikke vil tilfredsstille kvalifikasjonskravene som er foreslått i forskriftsforslaget, basert på den tolkning som er gitt i høringsnotatet, til tross for de utvilsomt har fremragende kunstneriske kvalifikasjoner. Vi viser også til formuleringene i universitets- og høyskoleloven, der det er kunstneriske kvalifikasjoner på høyeste nivå (§ 7-9) og kunstneriske metoder og resultater (§ 1-1 c) som vektlegges. Forskriftsforslaget vektlegger andre kvalifikasjoner, uten at dette er godt begrunnet, verken i loven, i den etablerte forståelsen av kunstnerisk utviklingsarbeid eller de veletablerte og anerkjente kravene til kunstneriske kvalifikasjoner i høyere utdanning.

På bakgrunn av dette foreslår vi at disse punktene endres slik at det fremstår som utvilsomt at det fremdeles kan ansettes som professor og som førsteamanuensis på kunstnerisk grunnlag på samme bakgrunn som etter gjeldende forskrift.

Kunstnerisk realkompetanse og karrierestiger

Tilsvarende bør det også være mulig å ansette i stilling som universitets- og høyskolelektor og universitets- og høyskolelærer basert på kunstnerisk virksomhet. En rekke interessante undervisere har tilegnet seg sin kompetanse på annen måte enn gjennom et formalisert studium ved et universitet eller en høyskole, og som har munnet ut i en grad. Det er realkompetansen som etterspørres. Å endre dette vil på sikt være ødeleggende for å oppnå større mangfold i vår undervisningsportefølje, da det i mange sjangre vil være lærere på svært høyt nivå uten formell utdanning. Vi kan peke på ulike former for populærmusikk, spillmusikk, klassisk indisk musikk osv. som relevante utviklingsområder for oss, der dette kravet vil være hindrende for faglig utvikling.

Vi finner tilleggskravet i forslaget § 2-5 bokstav b unødvendig og uheldig. Kravet i § 2-5 bokstav a bør være tilstrekkelig. På samme måte som nevnt over, vil den enkelte institusjon vurdere hvilke av dens førsteamanuenser som bør tildeles oppgaver som veileder av ph.d.-kandidater. Erfaring som nevnt i § 2-5 bokstav b, vil uansett bli tillagt vekt ved rangering av søkere til ledig stilling, men den bør ikke være et absolutt kvalifikasjonskriterium.

Gjeldende forskrift nevner «forsknings- og utviklingsarbeid» blant kvalifikasjonskravene til dosent og førstelektor, mens forslaget til ny forskrift bare nevner «faglig utviklingsarbeid». Også i disse stillingskategoriene vil det være ansatte med bakgrunn fra forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid, og etter vår mening bør alle de tre kategoriene utviklingsarbeid, forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid nevnes her.

Forslaget til forskrift avskjærer muligheten til å søke opprykk fra universitetslektor til førsteamanuensis. Vi finner dette svært uheldig. Universitetslektorstillingen må anses som et utgangspunkt for begge karrierestigene. Det ansettes ikke sjelden personer som allerede har førsteamanuensiskompetanse i stillinger som er utlyst som universitetslektor, og det finnes også en del som kvalifiserer seg til førsteamanuensis mens de er ansatt som universitetslektor. I begge tilfeller bør det gis mulighet for å søke om personlig opprykk til førsteamanuensis.

Sakkyndige komiteer

I forslaget kreves det at sakkyndige komiteer skal ha minst tre medlemmer, men bare at to av disse faktisk behøver å være sakkyndige på fagområdet. Det fremgår av høringsnotatet at «Endringen åpner for at flere hensyn kan tas i sammensetningen av komiteen. Dette kan bidra til at perspektiver fra for eksempel nærings- og samfunnslivet kan inkluderes i komitéarbeidet.» Det vil følgelig være mulig å sette sammen en komite på fem medlemmer, hvor flertallet faktisk ikke er sakkyndige på området. Etter vår mening bør det kreves at samtlige medlemmer av komiteen faktisk er sakkyndige, og minst på samme nivå som gjenstanden for vurderingen. I motsatt fall står man i fare for å svekke den vitenskapelige eller kunstneriske forankringen ved institusjonene.

Kravet om at de to faktisk sakkyndige medlemmene skal være ansatt innen samme fagområde, gjør at emerituser/emeritaer ikke kan være medlemmer av en sakkyndig komite. Institusjonene kan heller ikke benytte seg av fagpersoner med relevant og utvilsom kompetanse på høyeste internasjonale nivå dersom vedkommende ikke samtidig har et ansettelsesforhold ved et universitet eller en høyskole.

Ansettelser og opprykk - vurderinger

I forslaget § 3-3 sjette ledd står det «Institusjonen foretar den endelige innstillingen og ansettelsen basert på en helhetlig vurdering av søkerne.» I den nye UH-loven er formuleringen «Ansettelser i undervisnings- og forskningsstillinger skal gjøres på grunnlag av en innstilling. Innstillingen skal baseres på kvalifikasjonskravene i utlysingen og en vurdering fra en sakkyndig komite.» Vi mener formuleringen i forskriftsforslaget åpner for at institusjonen i for høy grad kan ansette uavhengig av komiteens uttalelse, noe vi finner svært uheldig. Vi tillater oss å minne om Jan Fridthjof Bernts utmerkede beskrivelse av den etablerte praksis når det gjelder forholdet mellom sakkyndig komité og innstillings- og ansettelsesorganene, og mener dette er en praksis som bør videreføres.

Tilsvarende argumentasjonen i foregående avsnitt bør det ved tildeling av opprykk fremkomme at avgjørelsen skal være basert på konklusjonen fra sakkyndig komite.

Det fremgår av forslaget § 3-5 syvende ledd at det er en sperrefrist på tre år for å levere ny søknad dersom søknad om opprykk avslås på grunn av manglende kvalifikasjonskrav. Dette gir inntrykk av at avslag på annet grunnlag kan forekomme, men at det i så fall ikke er noen sperrefrist. Er dette intensjonen?

Forslaget § 3-5 andre ledd gir søkeren rett til innsyn i kompetansevurderingen. Det vil etter vår mening være bedre å videreføre institusjonens plikt til uoppfordret og umiddelbart å oversende vurderingen.

For søknad om opprykk til førstestilling eller toppstilling kreves det etter gjeldende forskrift at vedkommende har tiltrådt en fast stilling eller en åremålsstilling. Forslaget (§ 3-4 syvende ledd) åpner for at også vikarer eller andre midlertidig ansatte med arbeidsavtaler på ett år eller mer kan søke om opprykk. Dette er etter det vi kan se, ikke begrunnet i høringsnotatet, og vi spør derfor om dette er intendert.

Når loven (ny lov § 7-2 tredje ledd) åpner for at man i særskilte tilfeller kan fravike kravet om sakkyndig vurdering ved ansettelse, finner vi det betenkelig at det umiddelbart åpnes for at dette kravet kan fravikes ved alle ansettelser i disse stillingskategoriene.

At man for ansettelser etter ny lov § 7-7 (ekstraerverv) skal kunne fravike kravet om sakkyndig vurdering også for de høyere stillingskategorier, finner vi svært betenkelig. Spesielt gjelder det når institusjonene tildeler tittelen professor. Tittelen kan bare brukes om stillinger på høyeste vitenskapelige eller kunstneriske nivå, og under visse forutsetninger har vedkommende rett til å bruke tittelen også etter at hun eller han har fratrudd stillingen. Etter vår mening bør det ikke være noen slik mulighet til å fravike kravet om sakkyndig vurdering for førstestillinger og toppstillinger. Der stillingene er utlyst, og kvalifikasjonsprinsippet legges til grunn, bør det som et grunnlag for rangering av søkerne finnes en sakkyndig vurdering. For saker med ansettelse uten utlysning bør det være mulig å skrive inn en bestemmelse tilsvarende den i forslaget § 3-5 åttende ledd, om at institusjonene kan godta kompetansevurderinger fra andre institusjoner. På den måten kan personer som allerede er tilkjent tilsvarende kompetanse, ansettes uten at det oppnevnes en ny komite. I andre tilfeller bør det oppnevnes en sakkyndig komite.

Med vennlig hilsen

Astrid Kvalbein
rektor

Kristel Jæger Skorge
direktør

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskrevne signaturer.

Kopi til:

Vedlegg:

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse		Postboks 1093	5809 BERGEN